

قواعد فقه

بخش مدنی ۲

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	پیشگفتار
۵	فصل یکم: مقدمه: سیر تاریخی نگارش قواعد فقهی
۶	۱. در فقه حنفی
۸	۲. در فقه مالکی
۱۰	۳. در فقه شافعی
۱۱	۴. در فقه حنبلی
۱۲	۵. در فقه امامیه
۱۲	الف) نگارش اشبا و نظائر
۱۴	ب) نگارش قواعد فقهی
۱۶	ج) قواعد فقه پس از شهید اول
۱۹	د) کتابهای قواعد فقه به زبان فارسی
۲۰	فصل دوم: کلیات
۲۰	۱. حکم واقعی
۲۰	۲. حکم ظاهری
۲۱	قواعد فقهی
۲۲	قواعد فقهی و صابط فقهی
۲۴	قواعد فقهی و نظریه فقهی
۲۶	مسئله و قاعدة فقهی
۲۶	قواعد اصولی و قاعدة فقهی
۲۸	اقسام قاعدة فقهی

صفحة	عنوان
٢٨	مسألة اصولی و قاعده اصولی
٢٩	اصول عملیه
٣٠	تعارض اصول و امارات
٣٠	ضرورت استناد به اصول عملیه
٣٢	مجاری اصول عملیه
٣٥	فصل سوم: قاعدة شرط
٣٥	واژه شرط
٣٧	مبانی فقهی
٣٧	١. كتاب
٣٨	٢. سنت
٤٠	اقسام شرط
٤٠	١. شرط ضمن عقد و شرط ابتدائي
٤٠	الف) شرط ضمن عقد
٤١	١. شرط صفت
٤١	٢. شرط نتيجة
٤٢	٣. شرط فعل
٤٣	أحكام و آثار شرط فعل
٤٣	١. شرط فعل مادي
٤٥	٢. شرط ترك فعل مادي
٤٦	٣. شرط فعل حقوقى
٤٧	٤. شرط ترك فعل حقوقى
٥٠	ب) شروط ابتدائي
٥٢	شروط ضمن عقود جائز
٥٣	٢. شرط صريح و شرط ضمني
٥٣	الف) شرط صريح
٥٤	ب) شرط ضمني

یک) شرط ضمنی بنایی	54	و پنهان و باری میگیرد
دو) شرط ضمنی عرفی	60	و پنهان و باری میگیرد
شایط صحت شرط	67	و پنهان و باری میگیرد
۱. غیر مقدور نباشد	67	و پنهان و باری میگیرد
۲. دارای منفعت عقلایی باشد	67	و پنهان و باری میگیرد
۳. مخالف کتاب و سنت نباشد	67	و پنهان و باری میگیرد
۴. مجھول نباشد	68	و پنهان و باری میگیرد
۵. خلاف مقتضای عقد نباشد	72	و پنهان و باری میگیرد
۶. منجز باشد	73	و پنهان و باری میگیرد
اسقاط شرط	74	و پنهان و باری میگیرد
تشخیص شرط مخالف کتاب و سنت	76	و پنهان و باری میگیرد
فصل چهارم: قاعدة نفی عسر و حرج	79	و پنهان و باری میگیرد
مفهوم عسر و حرج	79	و پنهان و باری میگیرد
رابطه عسر و حرج	80	و پنهان و باری میگیرد
مبانی فقهی	82	و پنهان و باری میگیرد
۱. کتاب	82	و پنهان و باری میگیرد
۲. سنت	84	و پنهان و باری میگیرد
۳. اجماع	88	و پنهان و باری میگیرد
۴. عقل	89	و پنهان و باری میگیرد
مفاد قاعدة نفی حرج	92	و پنهان و باری میگیرد
۱. نفی حکم	92	و پنهان و باری میگیرد
۲. نفی اثر	93	و پنهان و باری میگیرد
۳. نهی سلطانی	94	و پنهان و باری میگیرد
قلمرو قاعدة نفی عسر و حرج	94	و پنهان و باری میگیرد
۱. حرج شخصی یا نوعی	94	و پنهان و باری میگیرد

صفحة	عنوان
٩٥	٢. حرج واقعی یا معلوم
٩٧	٣. شمول قاعده نسبت به امور عدمی
٩٧	٤. مفاد قاعده نفی عسر و حرج، رخصت است یا عزیمت؟
١٠٠	تعارض قاعده نفی عسر و حرج با قاعده لاضر
١٠٢	مصاديق عسر و حرج در قوانین
١٠٢	١. طلاق به دلیل عسر و حرج
١٠٤	٢. عسر و حرج در روابط استیجاری
١٠٦	تکمله: نظریه تغییر اوضاع و احوال در حقوق خارجی (بحث تطبیقی)
١١٢	فصل پنجم: قاعده تسلط
١١٣	مبانی فقهی
١١٣	١. کتاب
١١٣	الف) آیات مبین مالکیت مطلق و انحصاری خداوند
١١٤	ب) آیات مبین مالکیت انسان
١١٤	ج) آیات مبین مالکیت استخلافی و نیابتی انسان
١١٥	٢. سنت
١١٦	الف) حدیث تسلط
١١٦	ب) روایت سماعه
١١٧	ج) روایت ابی بصیر
١١٧	د) روایت عمار
١١٧	٣. اجماع
١١٨	الف) استناد شیخ طوسي
١١٨	ب) استناد ابن ادریس حلّی
١١٨	ج) استناد شهید ثانی
١١٩	د) استناد محمد جواد عاملی
١٢٠	ه) استناد صاحب جواهر
١٢٠	و) استناد شیخ انصاری

۱۲۱	تئیین مالکیت	۴. بنای عقلاء
۱۲۲	حالات قاعده	مفاد قاعده
۱۲۴	عدهه مالک	اجرای قاعده تسلط در مورد حقوق
۱۲۵	عدهه مالک	تعريف مالکیت
۱۲۷	ویژگیهای مالکیت در قوانین موضوعه (مطالعه تطبیقی)	ویژگیهای مالکیت در قوانین موضوعه (مطالعه تطبیقی)
۱۲۷	۱. در قانون مدنی ایران	۱. در قانون مدنی ایران
۱۲۸	۲. در قانون مدنی فرانسه	۲. در قانون مدنی فرانسه
۱۲۸	۳. در قانون مدنی آلمان	۳. در قانون مدنی آلمان
۱۲۸	۴. در حقوق انگلیس	۴. در حقوق انگلیس
۱۲۹	۵. در حقوق روم	۵. در حقوق روم
۱۳۲	فصل ششم: قاعده تعذر وفا به مدلول عقد	فصل ششم: قاعده تعذر وفا به مدلول عقد
۱۳۳	مفهوم وفا به مدلول عقد	مفهوم وفا به مدلول عقد
۱۳۴	مفهوم عدم وفا به مدلول عقد	مفهوم عدم وفا به مدلول عقد
۱۳۷	مفهوم بطلان عقد	مفهوم بطلان عقد
۱۴۱	مبانی فقهی	مبانی فقهی
۱۴۱	۱. تکلیف مالا یطاق	۱. تکلیف مالا یطاق
۱۴۱	۲. عدم مالیت و لزوم غرر	۲. عدم مالیت و لزوم غرر
۱۴۱	۳. اجماع	۳. اجماع
۱۴۲	۴. لزوم ارتفاع نقضیین	۴. لزوم ارتفاع نقضیین
۱۴۴	تعذر وفا به عقد در حقوق موضوعه	تعذر وفا به عقد در حقوق موضوعه
۱۴۴	۱. در حقوق ایران	۱. در حقوق ایران
۱۵۰	۲. در حقوق خارجی	۲. در حقوق خارجی
۱۵۳	مصادیق قاعده	مصادیق قاعده
۱۵۳	۱. در عقد بیع	۱. در عقد بیع
۱۵۳	۲. در عقد اجاره	۲. در عقد اجاره
۱۵۵	۳. در عقد وکالت	۳. در عقد وکالت

عنوان

صفحه

- ۱۵۵ ۴. در عقد شرکت
- ۱۵۶ ۵. در عقد کفالت
- ۱۵۷ ۶. در سایر عقود
- ۱۵۸ ۷. در نذر و عهد و یمین
- ۱۵۹ فصل هفتم: قاعدة لزوم معنای «اصل» در قاعدة لزوم
- ۱۶۰ مبانی فقهی
- ۱۶۱ اول: دلایل اجتهادی
- ۱۶۲ ۱. کتاب
- ۱۶۳ ۲. سنت
- ۱۶۴ ۳. بنای عقلا
- ۱۶۵ دوم: دلایل فقاهتی
- ۱۶۶ ۱. قاعدة استصحاب
- ۱۶۷ ۲. قاعدة تسلط
- ۱۶۸ مجرای قاعدة
- ۱۶۹ فوریت و تراخي خیار غبن
- ۱۷۰ فصل هشتم: قاعدة الزعيم غارم
- ۱۷۱ مبانی فقهی
- ۱۷۲ ۱. کتاب
- ۱۷۳ ۲. سنت
- ۱۷۴ تعریف ضمان
- ۱۷۵ هدف از تأسیس عقد ضمان و ماهیت حقوقی آن
- ۱۷۶ تعریف ذمه
- ۱۷۷ ۱. دلیل لغوی
- ۱۷۸ ۲. دلیل نقلی
- ۱۷۹ الف) احادیث مورد استناد فقهای امامیه

عنوان

صفحه

۱۹۰	ب) احادیث مورد استناد فقهای عامه
۱۹۲	۳. دلیل عقلی
۱۹۷	نظریه سوم در تبیین ماهیت ضمان
۲۰۰	فصل نهم: قاعدة رضاع
۲۰۲	مبانی فقهی
۲۰۲	۱. کتاب
۲۰۲	۲. سنت
۲۰۵	شروط رضاع
۲۰۵	۱. شیر زن از حمل مشروع حاصل شده باشد
۲۰۷	۲. شیر مستقیماً از پستان مکیده شده باشد
۲۰۷	۳. طفل لااقل یک شبانه روز یا پانزده دفعه متوالی شیر کامل خورده باشد
۲۱۰	۴. شیرخوردن طفل قبل از تمام شدن دو سالگی او باشد
۲۱۰	۵. مقدار شیری که طفل خورده است از یک زن و یک شوهر باشد
۲۱۲	۶. زن شیردهنده باید زنده باشد
۲۱۳	قربات رضاعی بین دو طفل هم شیر
۲۱۴	حکم رضاع
۲۱۵	تکمله: تشکیل بانک شیر مادران از نظر فقه اسلام
۲۱۷	فصل دهم: قاعدة مایضمن
۲۱۷	سابقه قاعدة در متون فقهی
۲۱۸	مفاد قاعدة
۲۱۸	۱. مراد از «ما» ی موصول
۲۱۹	۲. معنای ضمان
۲۲۲	۳: معنای حرف «ب»
۲۲۳	مبانی فقهی
۲۲۳	۱. قاعدة ید
۲۲۴	۲. قاعدة اقدام

۲۲۶	۳. قاعدةٌ يد و قاعدةٌ اقدام
۲۲۶	۴. احترام به مال دیگران
۲۲۷	۵. قاعدةٌ لاضرر
۲۲۸	توجيه حقوقی عکس قاعده
۲۲۹	قلمرو قاعده
۲۲۹	استثنایات قاعده
۲۲۹	۱. بيع بلا ثمن و اجاره به شرط عدم اجرت
۲۳۰	۲. ثمن مبيع مغصوب در فرض علم مشتری به غصب
۲۳۱	۳. عقد شرکت فاسد
۲۳۲	۴. عقد اجارة فاسد
۲۳۳	عقد فاسد و عقد باطل
۲۳۵	فصل یازدهم: قاعدةٌ تحذیر
۲۳۵	سیر قاعده در کلام فقها
۲۳۷	مبانی فقهی
۲۳۷	۱. شهرت
۲۳۷	۲. قاعدهٌ تسبیب
۲۳۸	۳. بنای عقلاء
۲۳۹	۴. روایت
۲۳۹	بررسی فقهی روایت
۲۴۲	شرایط لازم برای رفع مسئولیت
۲۴۴	قاعدهٌ تحذیر در قوانین مدون
۲۴۶	مسائل مرتبط با قاعده
۲۵۰	فصل دوازدهم: قاعدةٌ ابراء
۲۵۰	ماهیت ابراء
۲۵۲	ابراء عقد است یا ایقاع؟
۲۵۳	ردّ ابراء از سوی مدیون

۲۵۵	رجوع از ابراء
۲۵۶	ارکان ابراء
۲۵۶	۱. ابراء‌کننده یا دائن
۲۵۸	۲. ابراء‌شونده یا مدييون
۲۵۸	۳. دين یا حق موضوع ابراء
۲۶۳	۴. صيغه یا لفظ ابراء
۲۶۴	أنواع ابراء
۲۶۶	اقرار مدييون بعد از ابراء
۲۶۶	ابراء ذمة ميت
۲۶۷	شرط خيار در ابراء
۲۶۷	ابراء در مرض موت
۲۶۹	ابراء و هبه دين
۲۶۹	صلح و ابراء
۲۷۰	فصل سیزدهم: قاعدة اعراض
۲۷۷	اعراض در متون فقهی
۲۷۸	اعراض در قانون مدنی ایران
۲۷۹	اعراض در قانون مدنی مصر
۲۸۰	اعراض در حقوق غرب
۲۸۴	فصل چهاردهم: قاعدة اسقاط
۲۸۴	تعريف حق
۲۸۵	اقسام حق
۲۸۶	تعريف حکم
۲۸۷	ویژگیهای حکم
۲۸۶	نحوه تشخيص حق از حکم
۲۸۷	حکم موارد شک و تردید
۲۹۰	مصاديق مردد بين حق و حکم

عنوان

صفحه

۲۹۱	ماهیت اسقاط
۲۹۲	اقسام اسقاط
۲۹۳	صلح بر اسقاط
۲۹۴	دعوی اسقاط
۲۹۵	فصل پانزدهم: قاعدة احسان
۲۹۵	مبانی فقهی
۲۹۵	۱. کتاب
۲۹۷	۲. سنت
۲۹۸	۳. عقل
۲۹۹	۴. اجماع
۲۹۹	مفاد قاعدة
۳۰۰	تاریخچه قاعدة
۳۰۱	قلمر و قاعدة
۳۰۲	مصاديق قاعدة
۳۰۵	قصد و واقعیت
۳۰۶	اقدامهای انسان دوستانه عمومی
۳۰۷	رابطه قاعدة احسان با اداره مال غیر
۳۰۹	فصل شانزدهم: قاعدة التلف في زمن الخيار معن لاختيار له
۳۱۰	مبانی فقهی
۳۱۱	مفاد قاعدة
۳۱۶	عناصر قاعدة در قانون مدنی ایران
۳۱۹	منابع و مأخذ

پیشگفتار

نظام حقوقی ایران، به ویژه قانون مدنی آن، به رغم بهره‌گیری از تجارب حقوقی برخی کشورهای اروپایی، از آغاز بر پایه مستحکم فقه اسلامی و به خصوص مکتب فقهی جامع، غنی و متعالی امامیه و اندیشه‌های والا و دقیق مشهور فقهای گرانقدر آن بنا شده است. پس از حلول انقلاب شکوهمند اسلامی نیز طبق اصل چهارم قانون اساسی که مقرر می‌دارد: «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد ...»، این حقیقت پیوسته ملاحظه بوده است که مطالعه و بررسی حقوق ایران بدون تسلط و یا لااقل آشنایی با مبانی حقوق اسلام و فقه امامیه امکانپذیر نیست. به همین علت، برنامه‌ریزان آموزشی، واحدهای متعددی را برای مطالعه متون فقهی و اصول استنباط احکام در برنامه درسی رشته حقوق گنجانیده‌اند؛ اما به رغم وجود این واحدها و توفیق دانشکده‌های حقوق در جذب و استفاده از استادان و فضلای ارجمند در زمینه حقوق اسلامی که سالیان دراز به تدریس واحدهای مذکور مشغول بوده و جزوهای درسی چندی نیز در این زمینه تألیف و تنظیم کرده‌اند، اینجانب از آغاز اشتغال به تدریس در مقاطع مختلف رشته‌های حقوق، نبود تألیفات درسی متناسب با سطح علمی مقاطع تحصیلی دانشگاهی را که در زمینه حقوق اسلامی و به ویژه تفہیم مبانی فقهی آن از جمله قواعد کلی فقهی نگارش یافته و بتواند در استنباط حکم مسائل جزئی و تشحیذ ذهن دانشجویان حقوق و همچنین پژوهش قدرت استنباط و تقویت شم حقوقی آنان مؤثر باشد، احساس کردم. در جریان تدریس دروس حقوق و مباحث مربوط به قواعد فقه - و به ویژه در حوزه تحقیقات تطبیقی حقوق اسلام و ایران با نهادهای مشابه در نظامهای حقوقی دیگر در مقاطع فوق لیسانس و دکتری - نیز ضرورت رفع نیاز علمی و آموزشی مذکور و تکلیف شرعی